

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica

PROGRAM STAROSTLIVOSTI
CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE DOLNÉ POHRONIE
2016 - 2045

Október 2015

1. Základné údaje

1.1 Kód územia: SKCHVU004

1.2 Príslušnosť k európskej sústave chránených území: Natura 2000

1.3. Kategória a názov územia

Príslušnosť k európskej sústave chránených území: Natura 2000
Kód územia: SKCHVU004
Kategória: Chránené vtáčie územie
Názov územia: **Dolné Pohronie**

1.4. **Platný právny predpis:** Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR. č. 27/2008 Z.z. zo 7.1.2008, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Dolné Pohronie, účinná od 1.2.2008.

1.5 Celková výmera územia a výmera podľa funkčných plôch

Celková rozloha CHVÚ Dolné Pohronie stanovená vyhláškou je 229 ha. Spracovávaná výmera na základe vrstvy GIS ŠOPSR je 226 ha. Po zapracovaní CHVÚ do databáz C - registra katastra nehnuteľností (KN), na ktorom ŠOPSR pracuje, bude možné zosúladiť GIS vrstvu s parcelným stavom.

Tabuľka č.1: Výmera v členení podľa druhov pozemkov.

druh pozemku	výmera v ha	Zastúpenie v %
orná pôda	139,98	60,64
vinica	3,14	1,39
záhrada	0,00	0,00
TTP	22,97	10,17
lesný pozemok	21,34	9,45
vodná plocha	9,84	4,36
zastavaná plocha a nádvorie	6,32	2,80
ostatná plocha	11,21	4,96
Spolu	225,88	100,00

Výmery sú spracované podľa stavu katastra nehnuteľností k 1.5.2015.

1.6. Súčasný stav predmetu ochrany

1.6.1. Prírodné pomery

Geografická poloha a vymedzenie územia

CHVÚ Dolné Pohronie tvoria 4 samostatné lokality v juhozápadnej časti SR v okresoch Komárno, Nové Zámky a Levice:

1. Lokalita Jurský Chlm k.ú. Mužla, Búč

Lokalita sa nachádza cca 13 km západne od mesta Štúrovo, cca 3 km západne od obce Mužla, pri Jurskom Chlme s totožným pomenovaním územia s výskytom sprašových a pieskových stien s hniezdiskom včelárika zlatého. Je dostupná cestou I/63 Štúrovo – Komárno s odbočením na Bátorove Kosihy a Jurský Chlm alebo cez osadu Čenkov. V blízkosti prechádza aj železničná trať Nové Zámky - Štúrovo.

2. Lokalita v k.ú. Virt a Radvaň nad Dunajom

„Západná“ lokalita je situovaná cca 15 km východne od Komárna, cca 600 m východne od obce Virt. Je dostupná z cesty č. I/63 odbočkou pri obci Virt.

3. Lokalita v k.ú. Bátorove Kosihy

„Severná“ lokalita sa nachádza cca 14 km juhovýchodne od Hurbanova a cca 2 km severovýchodne od obce Bátorove Kosihy. Prístup je možný z cesty č. II/509 Nové Zámky - Štúrovo odbočkou na Bátorove Kosihy. Možný je aj prístup železničnou traťou Nové Zámky - Štúrovo.

4. Lokalita v k.ú. Pastovce

Najvýchodnejšia lokalita sa nachádza v katastrálnom území obce Pastovce a predstavuje v súčasnosti aktívnu ťažobňu štrkopieskov. Je dostupná z cesty č. II/564 medzi Malými Kosihami a Pastovcami v údolí Hrona.

Klíma

CHVÚ je súčasťou teplej klimatickej oblasti, teplého, veľmi suchého okrsku s miernou zimou s teplotou v januári nad -3°C , s počtom letných dní nad 50. Podľa údajov z meteorologickej stanice Hurbanovo je priemerná ročná teplota 10°C , v januári $-1,5^{\circ}\text{C}$, v júli nad 20°C . Priemerný ročný úhrn zrážok 500 – 550 mm, v júli pod 20 mm, v januári 30 až 40 mm, absolútne denné maximum 81,8 mm. Počet dní so snehovou prikrývkou je menej ako 40, priemerná výška pokrývky je 8,9 cm. Územie patrí k priemerne inverzným polohám. Prevláda juhovýchodné prúdenie vzduchu o rýchlosti 4 až $5,3\text{ m/s}$, menej severozápadné $3,4$ až $4,3\text{ m/s}$.

Geologické podmienky a formy reliéfu

V rámci regionálneho geologického členenia Slovenska (Vass, 1988) je CHVÚ súčasťou oblasti Vnútrohorské panvy a kotliny, jednotky Podunajská panva.

Podložie územia CHVÚ tvorí neogén – sivé a pestré íly, prachy, piesky, štrky, slajky lignitu, sladkovodné vápence a polohy trufitov (brodské, gbelské, kolárovske, volkovské a čečehovské súvrstvie). „Východnú“ lokalitu CHVÚ tvorí sčasti vrchná krieda a paleogén vnútorných Karpát – pieskovce, ílovce, slieňovce (budínsky vývoj - čížske súvrstvie) oligocénneho veku. V nadloží sú kvartérne, prevažne fluviálne sedimenty – piesky, piesčité štrky až piesky v terasách s pokryvom spraší, sprašových hĺn alebo svahovín. V prípade „Západnej“ lokality ide o eolické sedimenty – vápnité a nevápnité naviate piesky. Dotknutým územím prechádzajú menšie priečne zlomové línie, prevažne v smere juhozápad – severovýchod.

V rámci geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš, 1986) patrí CHVÚ do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Panónska panva, provincie Západopanónska panva, subprovincie Malá Dunajská kotlina, oblasti Podunajská kotlina, celku Podunajská pahorkatina, podcelku Hronská pahorkatina.

Geomorfologické pomery charakterizujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, mierne diferencované bez agradácie. Reliéf územia je zvlnená rovina. Nadmorská výška sa pohybuje v priemere od 115 do 120 m.

Z hľadiska výskytu geodynamických javov ide o stabilné územie bez náchylnosti na deformácie, nie sú tu evidované historické ani recentné svahové poruchy. Potenciálna vodná erózia je slabá. „Západná“ časť CHVÚ je súčasťou oblasti so zvýšenou seizmickou aktivitou.

Hydrologické pomery

Územie CHVÚ spadá do čiastkového povodia Dunaja. Ide o vrchovinno-nížinnú oblasť s dažďovo-snehovým typom režimu odtoku a akumuláciou v mesiacoch december – január, vysokou vodnatosťou vo februári až apríli, maximom v marci a minimom v novembri. Prírodné odtokové pomery v území sú ovplyvnené vybudovanými odvodňovacími sústavami. „Východnú“ časť CHVÚ odvodňuje Obidský kanál, „Severnú“ lokalitu Vojnický potok a „Západnú“ lokalitu Radvanský kanál.

Lokality CHVÚ patria do hydrogeologického regiónu: Kvartér dunajských terás na úpätí Hronskej pahorkatiny s určujúcim typom medzizrnovej priepustosti. Hydrogeologické pomery charakterizuje mierna prietočnosť a hydrogeologická produktivita.

Pôdy

V širšom území CHVÚ prevládajú čiernice kultizemné, sprievodné čiernice glejové, lokálne modálne; prevažne z nekarbonátových aluviálnych sedimentov a černoze kultizemné, lokálne modálne a erodované; čiernice typické karbonátové a čiernice glejové karbonátové, sprievodné čiernice slancové, solončaky až slance; z karbonátových, prevažne aluviálnych sedimentov a černoze typické, lokálne černoze erodované a regozeme typické karbonátové; zo spraší.

V území CHVÚ a okolí prevládajú poľnohospodárske pôdy so stredným až silným ohrozením veternou eróziou.

Flóra

Podľa fyto geografického členenia (Futák 1984) spadá územie CHVÚ Dolné Pohronie do oblasti panónskej flóry (*Pannonicum*), obvodu eupanónskej xerotermej flóry (*Eupannonicum*), okresu Podunajskej nížiny. Podľa fyto geografického vegetačného členenia (Atlas krajiny SR 2002) územie spadá do dubovej zóny, nížinnej podzóny, pahorkatinnej oblasti, okresu Hronská pahorkatina a južného podokresu, v prípade lokality v k.ú. Pastovce do okresu Ipeľská pahorkatina.

Územie predstavuje väčšinou bezlesé trávne porasty, menej okraje polí a čiastočne ornú pôdu. Časť bývalých ťažobní je porastená sukcesnou vegetáciou drevín. Okrajovo zasahujú do CHVÚ aj menšie lesné porasty, ktoré v prípade časti CHVÚ pri Radvani nad Dunajom pokrývajú zhruba štvrtinu tejto enklávy CHVÚ.

V prípade časti CHVÚ v lokalite Jurský Chlm ide o floristicky významné územie, ktoré je zároveň súčasťou ÚEV Jurský Chlm, pričom účelom jeho vyhlásenia je ochrana vzácnych druhov rastlín hadinec červený (*Echium russicum*) a pichliača úzkolistého (*Cirsium brachycephalum*). V ÚEV sa zároveň vyskytujú tieto európsky významné biotopy: vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340), panónske travinnobylinné porasty na spraši (6250), nížinné a podhorské kosné lúky (6510) a slatiny s vysokým obsahom báz (7230). Prírodná rezervácia Jurský Chlm bola okrem toho zriadená na účel ochrany vzácnych druhov rastlín a to kozinca bezbyľového (*Astragalus exscapus*) a zlatej brady južnej (*Chrysopogon gryllus*).

Fauna

Územie CHVÚ Dolné Pohronie podľa zoogeografického členenia (Atlas krajiny SR 2002) patrí do provincie stepí, panónskeho úseku.

Okrem včelárika zlatého sú hniezdne steny dôležité aj pre hniezdenie kolónií brehulí hnedých (*Riparia riparia*). Dutiny po včelárikoch a brehuliach však obsadzujú aj iné druhy a to napríklad dudok chochlatý (*Upupa epops*), vrabce poľné (*Passer montanus*), škorce obyčajné (*Sturnus vulgaris*), trasochvost biely (*Motacilla alba*), či žltouchvost domový (*Phoenicurus ochruros*). Okolie stien s typickými pieskovými biotopmi obývajú aj ďalšie stepné druhy vtáctva, napríklad strakoš obyčajný (*Lanius collurio*), pŕhľaviar čiernohlavý (*Saxicola rubicola*), pipíška chochlatá (*Galerida cristata*) alebo ľabtuška poľná (*Anthus campestris*).

Vymedzenie a opis biotopov druhov

Jediným predmetom ochrany v území je včelárik zlatý (*Merops apiaster*). Hniezdnymi biotopmi druhu sú umelé (pieskovne, tehelne, zárezy ciest, terasy vinogradov, výkopy a pod.) alebo prirodzené hlinito-piesčité steny, terasy (brehy vodných tokov, zosuvy, sprašové steny a pod.) (Darolová a Slobodník 2002). Včelárik obýva najmä široké riečne údolia, pasienky, ornú pôdu s pozdĺžnymi terasami a roztrúsenými stromami, lúky, členité stepi, ďalej dubové lesy, olivové háje, ryžové polia a v Stredomorí macchie. V Afrike tiež savany, pobrežie jazier a poľnohospodársku krajinu (Fry a Boesman 2014). Na Slovensku hniezdi v kolóniách najmä v južnejších a teplejších častiach. Druh hniezdi predovšetkým v kolmých stenách. Okrem nich bolo zistené hniezdenie aj v horizontálnom teréne – na lúke alebo poli (Viktora ex Darolová a Slobodník 2002, Darolová unpubl.).

V CHVÚ Dolné Pohronie hniezdi včelárik zlatý na malých lokalitách v kolóniách, miestami aj izolovane. Hniezdnymi biotopmi druhu sú prirodzené, ale aj umelé steny; napr. pieskové a sprašové steny na riečnych terasách a nánosoch, ďalej ťažobne štrkopieskov a kolmé steny popri cestách.

1.6.2. Stručný popis predmetu ochrany

Predmetom ochrany v chránenom vtáčom území Dolné Pohronie je včelárik zlatý (*Merops apiaster*). Územie patrí medzi päť najvýznamnejších území pre tento druh na Slovensku.

V súčasnosti je v území zistený tretí najvyšší počet tohto druhu v rámci území vyhlásených pre jeho ochranu na Slovensku.

1.6.3. Hodnotenie stavu predmetu ochrany, stanovenie priorít ochrany

Pri zhodnotení stavu predmetu ochrany sa vychádzalo z hodnotenia priaznivého stavu druhov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých CHVÚ na základe dát z monitoringu z rokov 2010-2012. Pre potreby hodnotenia stavu druhu je potrebné zohľadniť nielen stav populácie, ale aj biotopov a ohrození. Preto sa pri hodnotení kritériá populácie, biotopov a ohrození uvádzajú v programe starostlivosti v celom rozsahu. Pre zhodnotenie napĺňania programu starostlivosti bude potrebné merať zmeny stavu druhov tými istými kritériami, ako bol hodnotený ich stav v roku 2010-2012. Len takéto meranie stavu zabezpečí porovnateľné vyhodnotenie stavu pri neskoršom hodnotení. Z tohto dôvodu je nižšie uvedená pre predmet ochrany celá tabuľka hodnotenia priaznivého stavu v kapitole 1.6.3.1.

Stručné, súhrnné, celkové zhodnotenie stavu predmetu ochrany je uvedené v kapitole 1.6.3.2. a stanovenie cieľových stavov druhu je uvedené v kapitole 1.6.3.3. a osobitných záujmov u dotknutého druhu v kapitole 1.6.3.4.

1.6.3.1. Súčasný stav druhu

1.6.3.1.1. Definovanie priaznivého stavu včelárika zlatého (*Merops apiaster*) v Chránenom vtáčom území Dolné Pohronie

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Dolné Pohronie

V CHVÚ hniezdi na malých lokalitách v kolóniách, miestami aj izolovane. V Bátorových Kosihách v bývalej ťažobnej stene bližšie obci hniezdi okolo 10 párov, v časti ďalej od obce hniezdia už len 1-2 páry. Táto druhá ťažobňa je vo veľmi pokročilom štádiu sukcesie, možno predpokladať, že bez zásahu v priebehu 1-3 rokov tu hniezdenie úplne zanikne. V Jurskom Chlme je situácia po vyťažení stromov najmä vo východnej časti vzhľadom na značnú výšku stien relatívne priaznivá. V strednej časti začína rásť skupina cudzokrajinných stromov *Ailanthus glandulosa*, ktoré sa vyznačujú značnou agresivitou. Pokiaľ sa neeliminujú aj s inými drevinami v blízkosti stien, hniezdenie bude čoskoro zanikať. V Pereši (miestne pomenovanie lokality, ktorá je súčasťou Jurského Chlmu a ide o plynulý prechod terasy do roviny už v k.ú. Búč) pri ceste hniezdi 1 pár, východne od cesty hniezdi do 10 párov. Lokalita je na hranici zániku kvôli zosuvu stien a totálnemu zarasteniu drevinami a bylinami. Vo Virte a Radvani nad Dunajom hniezdi cca do 20 párov, paradoxne aj kvôli ilegálnej zrejme každoročnej ťažbe piesku, ktorá umožní zahniezdiť včelárikom v čistých ešte nezarastených stenách. Bez aktívneho dostatočného zásahu na všetkých lokalitách je možné predpokladať zánik hniezdenia na všetkých lokalitách v priebehu niekoľkých rokov. V Pastovciach hniezdenie zaniká kvôli ťaženiu piesku s výnimkou steny na východnom okraji jazera na ktorom prebieha ťažba (táto stena stále stojí a každoročne v nej hniezdia včeláriky). Okrem týchto faktorov v mokrých rokoch s dlhotrvajúcimi výdatnými zrážkami spôsobuje premočenie hniezd a nedostupnosť hmyzu úhyn mláďat vo väčšom rozsahu.

Definovanie priaznivého stavu včelárika zlatého v CHVÚ Dolné Pohronie

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Populácia	1.1. veľkosť populácie	počet hniezdných párov 80-100	počet hniezdných párov 60-79	počet hniezdných párov pod 60
	1.2. populačný trend	dlhoročne stúpajúci	dlhoročne stabilizovaný s miernym medziročným kolísaním do $\pm 20\%$	dlhoročne klesajúca tendencia pod -20%
	1.3. areál	hniezdenie na všetkých doterajších lokalitách, a novovzniknutých	hniezdenie na všetkých doterajších lokalitách s osciláciou do $\pm 20\%$	znižovanie počtu hniezdísk hniezdných lokalít
	1.4. areálový trend	dlhoročne stúpajúci	dlhoročne stabilizovaný	zánik lokalít bez vzniku nových
biotop	2.1. hniezdny biotop	s pravidelným manažmentom úpravy zosvahovaných stien a likvidácie drevinnej vegetácie	občasné úpravy stien a okolitej vegetácie	bez úpravy zosúvajúcich sa stien, bez likvidácie vegetácie stien
	2.2. potravný	dostatok väčších	obmedzené plochy s	ubúdanie plôch s

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
biotop	druhov hmyzu v okolí hniezdísk, nepoužívanie insekticídov na susediacich plochách	dostatkom väčšieho hmyzu	dostatkom väčších druhov hmyzu nad 10 mm, intenzívne používanie insekticídov
stupeň ohrozenia	3.1. stupeň ohrozenia druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Počas hniezdenia a tesne po ňom nedochádza k likvidácii hniezd s vtákmi a vajíčkami, vtáky nie sú strieľané a hniezda upchávajú, ľudia neznemožňujú voľný prilet do hniezd	hniezdiace jedince len krátkodobo rušené ľuďmi, nedochádza k nijakej likvidácii jedincov,
	3.2. stupeň ohrozenia hniezdného biotopu	hniezda a biotop nie je negatívne ohrozovaný antropickými vplyvmi, zarastaním vegetáciou a predáciou najmä kvôli šikmým stenám	počas hniezdenia viac ako 3 % hniezd je zlikvidovaných človekom, , viac ako 1 deň bez nerušeného priletu do hniezd
		Menej ako 3% hniezdných plôch je krátkodobo rušených antropickými vplyvmi najmä kvôli šikmým (málo strmým) stenám	Viac ako 3% hniezdných plôch je rušených antropickými vplyvmi, zosuvom, zarastaním a predáciou najmä kvôli šikmým stenám

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (stav x váha)
P	veľkosť populácie	1	3	3
	populačný trend	1	3	3
	veľkosť areálu	2	2	4
	areálový trend	2	2	4
B	hniezdný biotop	1	3	3
	potravný biotop	2	2	4
O	Druh	2	3	6
	hniezdný biotop	1	3	3
	potravný biotop	2	3	6
Dosiahnutá hodnota spolu:				36
Maximálna možná hodnota (\sum váh \times 3):				72

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
		50%

Celkové zhodnotenie:

V súčasnosti je populačný stav včelárikov zlatých v CHVÚ menej ako 50 párov. V období optima (cca v rokoch 1996-2002) bola početnosť na týchto lokalitách okolo 100 párov. Kvôli úplnej absencii manažmentu výrubu stromov (s výnimkou lokality Jurský Chlm aj to iba na hlavnej stene) a zkolmovania stien odhrnutím zosunutého materiálu počet párov výrazne klesol. V Pastovciach sa počet zredukoval z vyše 30 párov na necelých 10 kvôli zmenám vplyvom ťažby piesku ťažobnou spoločnosťou a celkovou geomorfologickou zmenou lokality a zošíkmovaniu stien s výnimkou jedinej. Analogicky v Pereši v hlavnej stene zvyklo v minulosti hniezdiť okolo 30-32 párov, dnes maximálne do 10 párov. Vo Virte pomáha paradoxne ilegálna ťažba piesku vytvárať nové miesta na hniezdenie, je však otázne, či pri ťažbe nie sú zlikvidované aj nejaké aktívne hniezda. Bátorove Kosihy bližšie obce nie sú až drasticky postihnuté zosuvom materiálu stien, ale tieto zarastajú bylinnou vegetáciou, postupne klesol aj tu počet hniezd z takmer 30 zhruba trojnásobne. Na mieste vzdialenejšom od obce je situácia kritická, väčšia časť hniezdných miest už zaniklo. Menšia ešte aktívna časť steny je výrazne ovplyvnená predáciou (vyhrabané diery cicavcami). V Jurskom Chlme vypílenie stromov pred hlavnej steny pred niekoľkými rokmi výrazne včelárikom pomohlo, ale už tu narastá enkláva *Ailanthus glandulosa* a iných drevín. Aj plocha pred stenou zarastá náletom. Pokiaľ nebude urobený zásah, situácia sa v priebehu niekoľkých rokov stane znovu kritická. Aj východným a západným smerom od hlavnej steny vo vzdialenosti niekoľkých 100 m sa nachádzajú menšie steny, ktoré sú už zosunuté a zarastené, pred niekoľkými rokmi ešte obsadené hniezdiacimi vtákmi, dnes úplne pre včeláriky nepoužiteľné. Medzi jednotlivými roztrúsenými časťami CHVÚ sa nachádzajú hniezdne lokality včelárikov (napr. Kamenica nad Hronom, rezervácia Vršok nad Štúrovom, Sv. Peter, Marcelová, Búč) ktoré takisto nie sú manažované a nemôžu tak dotovať hniezdnu populáciu CHVÚ: Ako dokladajú nálezy krúžkovaných vtákov, jedince striedajú miesta hniezdenia v jednotlivých rokoch a tak by manažment týchto lokalít priamo pozitívne ovplyvnil hniezdiče CHVÚ. Celkovo možno hodnotiť stav hniezdenia včelárikov za nepriaznivý a pokiaľ sa stav nezmení, hrozí zánik hniezdenia včelárikov zlatých v priebehu niekoľkých rokov, niekde napr. v Pereši už v priebehu 1-2 rokov.

1.6.3.2. Stav druhov vtákov a ich biotopov na ochranu ktorých sa vyhlasuje CHVÚ

Hodnotenie stavu vtákov vychádza predovšetkým z monitoringu vtáctva a stavu ich populácie v CHVÚ v rokoch 2010-2012, ak nie je uvedené inak.

1.6.3.2.1. Včelárik zlatý (Merops apiaster)

Stav veľkosti populácie včelárika zlatého sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom C ako nepriaznivý, rovnako ako populačný trend. Mierne lepšie sa hodnotí veľkosť areálu a areálový trend a to stupňom B ako priemerný, priaznivý stav.

Ako nepriaznivý je však hodnotený stav hniezdného biotopu a to stupňom C. V prípade potravného biotopu je hodnotenie mierne lepšie a to stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3. Cieľový stav druhu

Cieľový stav druhu bol určený u jednotlivých druhov na základe významu druhu pre zachovanie populácie druhu na Slovensku, resp. v sústave CHVÚ, podľa dosiahnuteľnosti cieľu ako aj výnimočnosti daného druhu ako zástupcu danej taxonomickej skupiny.

1.6.3.3.1. Cieľový stav druhu včelárika zlatého (Merops apiaster)

Veľkosť populácie včelárika zlatého v CHVÚ Dolné Pohronie bola v čase vytvárania sústavy CHVÚ v rámci Slovenska štvrtá najvyššia po CHVÚ Medzibodrožie, CHVÚ Poipлие a CHVÚ Cerová vrchovina-Porimavie čo sa týka území, kde je druh predmetom ochrany. Podľa aktuálneho zhodnotenia je dnes početnosť druhu v CHVÚ Dolné Pohronie tretia najvyššia na Slovensku a to napriek poklesu početnosti druhu v území.

Vzhľadom k významu populácie tohto druhu na Dolnom Pohroní a vzhľadom k tomu, že v súčasnosti je celkový stav druhu hodnotený v CHVÚ stupňom C (nepriaznivý), by mali byť prijaté opatrenia na zastavenie poklesu a jeho zvrátenie. Včelárik zlatý je druhom, kde už nenáročné manažmentové zásahy rýchlo povedú k zlepšeniu situácie a nárastu početnosti. Preto je cieľom, aby na konci programu starostlivosti bol stav druhu v území klasifikovaný stupňom A ako dobrý priaznivý stav.

1.6.3.4. Osobitné záujmy

1.6.3.4.1. Osobitné záujmy u druhu včelárika zlatého (Merops apiaster)

V prípade včelárika zlatého ako atraktívneho druhu vo verejnosti existuje predovšetkým záujem fotografov na získaní pútavých fotografií tohto druhu. V prípade ak sa fotografovanie realizuje za dodržiavania podmienok ochrany tohto druhu, potom sa záujem fotografov negatívne nedotýka cieľu ochrany tohto druhu. Väčším problémom v tomto prípade je osobitný záujem časti miestnych obyvateľov, ktorí hniezdiská včelárika využívajú ako zdroj stavebných materiálov. V prípade nelegálnej ťažby v hniezdnom období však môže takouto ťažbou dôjsť k zlikvidovaniu hniezd.

Nakoľko sú lokality v rámci CHVÚ Dolné Pohronie malé a obkolesené zväčša ornou pôdou, je komerčná ťažba materiálov v týchto lokalitách neprípustná, nakoľko by dochádzalo k degradácii biotopov a perspektívne aj k zániku hniezdisk, resp. cenných biotopov európskeho významu. Preto môže byť ťažba prípustná len v rozsahu manažmentu a revitalizácie hniezdných stien včelárikov. Materiál, ktorý sa zhromaždí z úpravy stien, je možné využiť na vytváranie ďalších hniezdisk pre cieľové druhy a to navezením na kopy a vytvorením kolmých stien po usadení a zhutnení kôp materiálov.

Významným faktorom v prípade niektorých lokalít je poľnohospodárska činnosť, ktorá keď je vykonávaná v blízkosti kolmých stien včelárikov (pohyb ťažkých mechanizmov), môže spôsobovať zosuvy hniezdných stien alebo chemizácia spôsobuje úbytok potravinnej bázy.

Sú známe prípady likvidácie hniezdných kolónií včelárika zlatého upchávaním hniezdných nôr včelármi, ktorí včeláriky vnímajú ako významného predátora včelstiev. Štúdie, ktoré sa venujú analýze potravy včelárikov však tieto dohady nepotvrdzujú. Vplyv včelárikov na včelstvá je krátkodobý, predovšetkým v čase dažďov, kedy blanokrídly hmyz a iné druhy hmyzu nie sú aktívne a včeláriky tak využívajú tento zdroj potravy.

Niektoré lokality sú využívané miestnymi poľovníckymi združeniami ako strelnice, čo môže mať negatívny vplyv počas hniezdného obdobia strelbou pred hniezdnymi stenami.

V niektorých lokalitách dochádza k stretu záujmu paleontologických prieskumov a ochrany prírody, predovšetkým v čase hniezdenia.

1.6.4. Hodnotenie ďalších osobitných záujmov ochrany prírody a krajiny v území

CHVÚ v lokalitách 2, 3 a 4 sa neprekrýva so žiadnym územím inej kategórie chráneného územia v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z..

Lokalita 1 v CHVÚ Dolné Pohronie v časti Jurský Chlm v k.ú. Mužla a Búč má prekryv so severnou časťou územia európskeho významu SKUEV0068 Jurský Chlm s tretím stupňom ochrany. Centrálna časť tejto lokality je zároveň vyhlásená za Prírodnú rezerváciu Jurský Chlm, na území ktorej platí štvrtý stupeň ochrany.

Územie CHVÚ sa prekrýva s prvkami územného systému ekologickej stability regionálnej úrovne, prvky vyššej úrovne sa v CHVÚ a jeho okolí nenachádzajú. Okrajom „Severnej“ lokality prechádza regionálny terestricko-hydrický biokoridor, ktorý ju prepája s „Východnou“ lokalitou, táto sčasti zasahuje aj do regionálneho biocentra. „Západná“ lokalita pri obci Virt sa sčasti prekrýva s navrhovaným regionálnym biocentrom.

Okrem toho sú v CHVÚ Dolné Pohronie prítomné aj hniezdiská brehuľí, na ktorých ochranu je tiež potrebné brať ohľad pri návrhoch opatrení pre včelárika zlatého. Vzhľadom k ich podobným topickým nárokom však záujmy ochrany týchto dvoch druhov nie sú protichodné. Početnosť brehuľe hneď môže dosahovať hodnoty zodpovedajúce počtom viac ako 1% kritéria pre zaradenie k predmetu ochrany CHVÚ, pričom ide o významné počty hniezdiacich brehuľí v prípade zhoršenia podmienok na iných lokalitách (napr. CHVÚ Dunajské luhy) a ich presun do lokalít CHVÚ Dolné Pohronie.

1.7. Výsledky kompletného zisťovania stavu lesa

Lesný pôdny fond je obhospodarovaný podľa Programov Starostlivosti o Lesy (PSL). V nasledujúcej tabuľke je prehľad platných PSL.

Názov PSL pre Lesný celok	Platnosť PSL	Výmera PSL (LHP) v CHVÚ
Vojnice	2014 – 2023	0,78
Komárno	2014 – 2023	14,63
Štúrovo	2014 – 2023	5,93
Spolu		21,34

Porastová plocha zaberá 72 % LPF, 28 % sú ostatné lesné plochy.

Zastúpenia kategórií lesa sú v nasledovnej tabuľke.

Kategória lesa	Písmeno kategórie	Kategória	%
H		14,28	93
O	a	1,08	7
U			
Spolu		15,36	100

V CHVÚ sú JPRL 17 na LC Komárno , 370a časť na LC Vojnice a 283a na LC Štúrovo. Sú porastené stanovištne nepôvodnými drevinami AG a TI. Zastúpenie drevín v porastoch CHVU je v nasledujúcej tabuľke.

Drevina	AG	TI
%	96	4

Z hľadiska veku porastov, sú to porasty prvej vekovej triedy vo veku 5 - 15 rokov. Výchovné predpisy zodpovedajú obvyklému stavu v danom vekovom štádiu. Porasty AG sú zaradené do nízkeho tvaru lesa.

Porastová mapa je súčasťou príloh.

2. Socioekonomické pomery (využívanie územia a jeho okolia), pozitívne a negatívne faktory

2.1. Historický kontext

Chránené vtáčie územia Dolné Pohronie pozostáva zo štyroch častí, z ktorých každá má odlišný historický vývoj.

Časť CHVÚ Dolné Pohronie pri Virte a Radvani nad Dunajom je lokalitou umiestnenou na pôvodnej dune, ktorá podobne ako dnes, tak aj v minulosti, bola využívaná na poľnohospodárske účely. Podmienky pre hniezdenie včelárikov tak poskytuje už desaťročia. V minulosti a v malej miere aj v súčasnosti tu prebieha nelegálna ťažba piesku miestnymi obyvateľmi v niektorých častiach pieskovej duny.

Časť hniezdísk v CHVÚ pri Bátorových Kosihách sú naopak lokalizované v umelej hniezdnej stene, ktorá vznikla ťažbou piesku na stavebné účely v druhej polovici 20. storočia.

Hniezdiská v časti CHVÚ pri Jurskom Chlme sú umiestnené na riečnych terasách, sprašových profiloch a čiastočne v umelých stenách vzniknutých ťažbou piesku. Terénne nerovnosti tu však už v minulosti mohli poskytovať vhodné podmienky pre hniezdenie včelárika zlatého. V tejto časti CHVÚ sú známe aj hniezdiská včelárikov v zemných norách na ovčích pasienkoch.

V prípade časti CHVÚ pri Pastovciach sú dnes umiestnené v umelej stene vzniknutej pri ťažbe štrkopieskov. V tejto lokalite sú však už dlhodobo známe hniezdiská včelárika zlatého v pôvodných strmých stráňach na okolitých lokalitách a to z prvej polovice dvadsiateho storočia (Ferianc 1979), v blízkosti sa nachádzajú napríklad aj Bíňanský sprašový profil či Kamenínsky sprašový profil na Hrone. Zarastením týchto strmých stráni s odkryvmi spráše a otvorením ťažobne včeláriky obsadili nové hniezdne biotopy.

Všetky lokality boli až do vyhlásenia CHVÚ Dolné Pohronie nechránené. Výnimkou bol v tomto ohľade Jurský Chlm, kde z dôvodu ochrany vzácnej flóry bola vyhláškou MŽP SR č. 83/1993 Z.z. zo dňa 23.3.1993 vyhlásená prírodná rezervácia.

2.2. Stručný opis aktuálneho stavu

Poľnohospodárstvo

Na území CHVÚ Dolné Pohronie sa nachádza 121,76 ha ornej pôdy a 18,93 ha trvalých trávnatých porastov.

Lesné hospodárstvo

Porasty sú rozmiestnené fragmentálne po celom území CHVÚ a netvoria väčší komplex. Patria do prvej vekovej triedy ale do konca platnosti PS dôjde na časti k ich obnove vzhľadom na krátku rubnú dobu.

Rekreácia a šport

Na území CHVÚ nie sú evidované športové a rekreačné zariadenia, plochy využívané pre cestovný ruch, turistické trasy ani cyklotrasy. V širšom území je rekreácia zameraná predovšetkým na využitie termálnych vôd, pobyt pri vode, poznávací turizmus, rybolov a i. Pri obci Vrt sa uvažuje s využitím plôch pre rekreačné účely. Existujúce zariadenia a plánovaný rozvoj nemajú dosah na územie CHVÚ a predmet ochrany. V rámci „časti CHVÚ v k.ú. Pastovce sa nachádza vodná plocha vzniknutá povrchovou ťažbou, ktorá je síce v súčasnosti s obmedzeným prístupom kvôli prebiehajúcej ťažbe, no v budúcnosti nie je vylúčené živelné využitie pre rekreačné účely, ktoré môže negatívne ovplyvniť predmet ochrany.

Poľovníctvo a rybárstvo

V súčasnosti má CHVÚ Dolné Pohronie vzhľadom k jeho malej rozlohe a reliéfu len okrajový význam pre poľovné hospodárenie. Územie CHVÚ sa nachádza v poľovnej oblasti M VIII. Pohronie a M VII. Nové Zámky a je súčasťou poľovných revírov Radvaň nad Dunajom, Bátorové Kosihy, Svätý Juraj, Mužla, Malé Kosihy, Čarád Pastovce.

Výkon práva poľovníctva môže mať lokálne negatívny dopad na hniezdnu populáciu včelárika zlatého v prípade navštevovania hniezdisk počas hniezdneho obdobia. Lokality sa vyskytujú v intenzívnej agrárnej krajine a sú často jediným miestom s prirodzenou vegetáciou, krovinami a stromami, preto sa tu môže koncentrovať zver, čo zvyšuje aj aktivitu poľovníkov v lokalitách. Tiež lokálne boli zistené aktivity ako nastreľovanie zbraní, strelba na terč a pod.

Rybársky sa v súčasnosti lokalita nevyužíva. V prípade jedinej vodnej plochy umiestnenej v časti CHVÚ v Pastovciach totiž ide zároveň o dobývací priestor. Nie je však možné vylúčiť rybárske využitie tejto lokality po ukončení ťažby. Toto využitie môže byť v rozpore s predmetom ochrany, ak sa bude realizovať živelným spôsobom priamo pri hniezdnych stenách a bude dochádzať k vyrušovaniu alebo úpravám brehov kvôli sprístupňovaniu stanovísk.

Ťažba nerastných surovín

Na lokalitách CHVÚ a v širšom okolí nie sú evidované chránené ložiskové územia, dobývacie priestory a ložiská výhradných nerastných surovín. V rámci častí CHVÚ v lokalitách Bátorové Kosihy a Pastovce sa nachádzajú bývalé a súčasné povrchové ťažobne piesku a štrku, na ktoré sú viazané biotopy včelárika. V prípade lokality Pastovce ide o aktívnu ťažbu ložiska štrkopieskov a pieskov ložiska „Salka“.

V prípade ložiska Salka v dôsledku ťažby vznikajú nové hniezdne steny, no banská legislatíva zároveň žiada tieto steny po ukončení ťažby zošíkmiť počas tzv. rekultivácie. Rekultivácia po ťažbe je v zmysle Banského zákona v rozpore s ochranou druhov vtákov hniezdiacich v kolmých hlinitých a piesčitých stenách a v prípade lokality Pastovce je rekultivácia obmedzená Vyhláškou č. 27, ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Dolné Pohronie v prípade, ak tak určí obvodný/okresný úrad rozhodnutím. Zároveň sú v lokalite Pastovce ukladané haldy nevyužiteľného materiálu po ťažbe štrkopieskov, ktoré by bolo možné upraviť vytvorením kolmých stien a podporiť tým hniezdne príležitosti pre včeláriky a brehule.

Využitie vody

V rámci širšieho územia je realizovaných a využívaných viacero hydrogeologických vrtov. Priamo v CHVÚ sa nenachádzajú. Najbližšie sú v blízkosti lokality na okraji obce Bátorové Kosihy. Pri obci sa nachádza aj vodárenský zdroj, ktorého ochranné pásmo sčasti zasahuje aj do plochy CHVÚ. Menšie geotermálne zdroje sú evidované pri obci Virt v širšom okolí lokality CHVÚ.

Významným prvkom v čiastkovom povodí Dunaja sú tri odvodňovacie sústavy s čerpacími stanicami na odvedenie vnútorných vôd z územia, do ktorej patrí aj sieť odvodňovacích kanálov, úprav a hrádzí v okolí CHVÚ, ktoré sú významné aj z hľadiska predmetu ochrany. V okolí časti CHVÚ pri Virte a Radvani nad Dunajom sa eviduje systém závlah.

V území sa nachádzajú menšie vodné plochy vytvorené človekom, ako sú rybníky (pri Bátorových Kosihách), nádrže (Stará Žitava) a vodné plochy vzniknuté povrchovou ťažbou. Menšia ťažobná vodná plocha je súčasťou CHVÚ v lokalite v k.ú. Bátorové Kosihy

Ďalšie využitie

V blízkosti CHVÚ sa nenachádzajú skládky odpadov, ekologické záťaže, významné zdroje znečisťovania vôd ani iné objekty a využitie územia relevantné vo vzťahu k predmetu ochrany.

Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

Na území CHVÚ sa nenachádzajú kultúrne pamiatky alebo objekty významné z hľadiska kultúrno-historického dedičstva. V území sa neevidujú kultúrne ani náboženské aktivity, ktoré by mohli mať dopad na predmet ochrany.

Lokality na juhozápadnom Slovensku sú známe výskytom archeologických či paleologických nálezov a v prípade realizácie prieskumov môže dochádzať k stretom, predovšetkým počas hniezdneho obdobia alebo v prípade zániku kolmých stien počas prieskumov.

2.3. Návrh zásad a opatrení využívania územia a jeho okolia z hľadiska cieľov ochrany

Návrh zásad opatrení vychádza z hodnotenia priaznivého stavu včelárika zlatého v CHVÚ Dolné Pohronie vyhotoveného ŠOP SR v rokoch 2010-2012 a odporúčaní navrhnutých expertmi v danom hodnotení, ako aj z odporúčaných opatrení vo ďalších vedeckých publikáciách.

2.3.1. Poľnohospodárstvo

V prípade poľnohospodárstva je hlavným ohrozením včelárika zlatého zníženie potravinovej ponuky a to priamo v dôsledku chemizácie a nepriamo v dôsledku znižovania rozlohy trávnych porastov. Preto by využívanie územia na poľnohospodárske účely malo zohľadniť následné zásady a opatrenia:

- vylúčiť používanie pesticídov v bezprostrednom okolí hniezdných lokalít a obmedziť jeho používanie v širšom okolí
- vylúčiť rozoranie existujúcich trávnych porastov a zmenu ich používania na iný účel
- zabezpečiť zmenu existujúcej ornej pôdy v samotnom CHVÚ (prípadne aj v bezprostrednom okolí CHVÚ) na trávne porasty a následne vylúčiť zmenu ich používania na iný účel
- zabezpečiť pravidelné kosenie existujúcich trávnych porastov alebo pasenie na nich v CHVÚ a bezprostrednom okolí
- v okolí hniezdných stien v tesnom susedstve s ornou pôdou vytvoriť nárazníkové zóny v okruhu minimálne 20 m a zamedziť v nich pohyb ťažkých mechanizmov, orbu, pestovanie plodín a aplikáciu pesticídov
- na pozemkoch vo vlastníctve a správe štátu zabezpečiť prioritne hospodárenie v súlade s nárokmi predmetu ochrany.

2.3.2. Lesné hospodárstvo

V prípade lesného hospodárstva je rizikom potenciálne zníženie výmery hniezdnych a potravných biotopov v dôsledku rozširovania lesa. Preto by využívanie územia na lesohospodárske účely malo zohľadniť následné zásady a opatrenia:

- vylúčiť zmenu poľnohospodárskych pozemkov na lesné pozemky v CHVÚ a bezprostrednom okolí
- vylúčiť zalesňovanie nezalesnených pozemkov, predovšetkým pieskových dún
- vylúčiť šírenie invázných druhov z lesných pozemkov (napríklad agát v časti Virt a Radvaň nad Dunajom sa šíri z lesa na dunu).

2.3.3. Rekreačia a šport

Rekreačia a šport pre včelárika predstavujú riziko v CHVÚ Dolné Pohronie v prípade, ak by realizácia takýchto aktivít bola umiestnená v bezprostrednom okolí hniezdnych lokalít a dochádzalo by tak k zbytočnému rušeniu na hniezdiskách, a tak možnému zániku hniezdenia včelárika zlatého. Prípadne využívanie územia na rekreáciu a šport by tak malo rešpektovať nasledovné zásady a opatrenia:

- v prípade ak sa na hniezdnej lokalite Pastovce opätovne obnoví prístup k vodnej ploche na rekreačné využitie, potom je potrebné zabezpečiť, aby bol v hniezdnom období zamedzený vstup na breh umiestnený pod hniezdnou stenou. Toto obmedzenie je potrebné zabezpečiť vhodnou formou fyzickej zábrany a zároveň dodržiavanie zákazu vstupu kontrolovať fyzickými návštevanmi a kontinuálnym monitoringom (napríklad fotopascami)
- v prípade akéhokoľvek väčšieho a systematického rekreačného využitia vodnej plochy (napr. rozvojového zámeru, projektu) v časti CHVÚ v Pastovciach a bezprostrednom okolí je potrebné zvážiť a posúdiť prípadný dosah na predmet ochrany (predovšetkým v prípade Pastoviec).

2.3.4. Poľovníctvo a rybárstvo

Rybárstvo pre včelárika predstavujú riziko v CHVÚ Dolné Pohronie v prípade ak by sa jeho realizácia umiestnila v bezprostrednom okolí hniezdnych lokalít. Dochádzalo by tak k zbytočnému rušeniu na hniezdiskách a mohlo by dôjsť aj k možnému zániku hniezdenia včelárika zlatého. Toto platí v prípade ak by sa súčasný banský priestor po ukončení ťažby stal rybárskym revírom. Prípadne využívanie územia na rybárske účely by tak malo rešpektovať nasledovné zásady a opatrenia:

- v prípade ak sa na hniezdnej lokalite Pastovce opätovne obnoví prístup k vodnej ploche na rekreačné využitie, potom je potrebné zabezpečiť aby bol v hniezdnom období zamedzený vstup na breh umiestnený pod hniezdnou stenou. Toto obmedzenie je potrebné zabezpečiť vhodnou formou fyzickej zábrany a zároveň dodržiavanie zákazu vstupu kontrolovať fyzickými návštevanmi a kontinuálnym monitoringom (napríklad fotopascami)
- v prípade akéhokoľvek väčšieho a systematického rekreačného využitia vodnej plochy (napr. rozvojového zámeru, projektu) v časti CHVÚ v Pastovciach a bezprostrednom okolí je potrebné zvážiť a posúdiť prípadný dosah na predmet ochrany (predovšetkým v prípade Pastoviec).

2.3.5. Ťažba nerastných surovín

Ťažba pieskov ohrozuje lokality z viacerých aspektov. V aktívnych Ťažobných priestoroch priamym ohrozením hniezdnych lokalít počas hniezdenia a ich rekultiváciou (zošikmením) po ukončení Ťažby. Oba tieto ohrozenia môžu spôsobiť úplne zakníknutie hniezdnych kolónií (v súčasnosti v Pastovciach). Okrem toho ohrozením na lokalitách, kde sa Ťažba oficiálne ukončila, je nelegálna nesystematická Ťažba. Vzhľadom k tomu, že na druhej strane Ťažba je kľúčová pre vznik hniezdnych lokalít včelárika, je pre sklbenie záujmov ochrany prírody (a udržanie hniezdisk včelárika) a záujmov Ťažby nerastných surovín dodržať niekoľko jednoduchých opatrení a zásad. Pre udržanie vhodných hniezdnych podmienok pre včelárika v CHVÚ Dolné Pohronie je dôležité z pohľadu Ťažby nerastných surovín dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- na lokalitách s ukončenou Ťažbou je potrebné zabezpečiť pravidelnú fyzickú kontrolu a kontinuálnu automatickú kontrolu (napr. fotopascami) za účelom eliminovania ilegálnej Ťažby v období hniezdenia
- na lokalitách s existujúcou Ťažbou je potrebné po ukončení Ťažby nezošikmovať Ťažobné steny. Na miestach, kde sa práve neŤaží je potrebné ponechať kolmé steny.
- na lokalitách s existujúcou Ťažbou je vhodné na haldách nevyužitej zeminy vytvoriť kolmé steny pre hniezdenie včelárikov
- na lokalitách s existujúcou Ťažbou je potrebné na haldách nepoužiteľnej zeminy pri rekultivácii nezošikmiť kolmé steny, resp. nezrekultivovať úpravou terénu tak, že nebudú poskytovať vhodné hniezdne podmienky pre včelárika
- v prípade ak sa plánuje Ťažba na lokalitách s existujúcimi hniezdnyimi norami, je potrebné túto Ťažbu začať pred hniezdením a zároveň pred hniezdením ešte vytvoriť náhradné hniezdne steny (napríklad v haldách nevyužitej zeminy).

2.3.6. Využitie vody

V súčasnosti sa v lokalite vodné zdroje nevyužívajú. Predstavujú len potenciálne riziko pri možných budúcich zámeroch. Ak by sa takéto zábery objavili, je potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- V prípade akéhokoľvek využitia vody priamo v území a bezprostrednom okolí je potrebné zvážiť a posúdiť prípadný dosah na predmet ochrany.

2.3.7. Ďalšie využitie

Okrem vyššie uvedených aspektov, ktoré je potrebné zohľadniť predstavujú potenciálne riziko pre hniezdenie včelárikov viaceré ďalšie hrozby. Jednou z nich je absentujúci manažment hniezdnych stien a lokalít po ukončení Ťažby nerastných surovín. Ďalším problémom je využívanie Ťažobných jám ako čiernych skládok odpadu ako aj rozdrobenosť vlastníckych pomerov. Pri ďalšom využití územia je preto potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- raz za 1-2 roky je potrebné zabezpečiť pravidelný manažment hniezdnych stien prostredníctvom úplného odstránenia bylín a drevín spreď hniezdnych stien a odvozu takto získaného materiálu z okolia hniezdnych stien
- raz za 1-2 roky je potrebné zabezpečiť pravidelný manažment hniezdnych stien prostredníctvom odhrňania zosunutého materiálu spod stien za použitia mechanizácie (ručná práca je kvôli veľkému rozsahu nedostatočná) a v prípade zrútenia stien, alebo ich zošikmenia je potrebné aj obnoviť kolmé steny potrebné pre hniezdenie včelárikov
- u stien, kde sa dlhodobjšie nerealizoval manažment (napr. Bátorove Kosihy) a ani Ťažba, je potrebné v prvom roku realizovať rozsiahlejšie úpravy hniezdného biotopu zahŕňajúce likvidáciu náletu krovín a drevín pod stenou a v jej okolí a obnovu hniezdnych

podmienok vytvorením kolmých stien a úplným odstránením zosunutého materiálu. Takto obnovený hniezdny biotop je potrebné udržiavať podľa ostatných pokynov

- na lokalitách s malou plochou dostupnou pre hniezdenie (t.j. na miestach, kde hustota hniezdných nôr nasvedčuje tomu, že abundanciu nelimituje úživnosť lokality, ale rozsah hniezdnej steny), je potrebné rozšíriť plochu hniezdnej steny vhodnej pre hniezdenie, alebo vytvoriť nové hniezdne steny napríklad z materiálu, ktorý sa uloží na kopy z úpravy pôvodnej steny a po usadení a zhutnení sa na kope vytvoria kolmé steny
- na hniezdných lokalitách je potrebné zabezpečiť pravidelné fyzické kontroly a kontinuálne automatické kontroly (napríklad fotopascami) za účelom eliminovania potenciálnych ohrození hniezdiacich včelárikov (tými je okrem vyrušovania napríklad cielečné zapchávanie hniezdných nôr, strelba a iné)
- monitorovať vznik čiernych skládok v CHVÚ a v prípade ich vzniku zabezpečiť ich bezodkladné odstránenie
- v prípade možnosti a záujmu vlastníkov realizovať výmenu súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za pozemky vlastnené štátom mimo CHVÚ
- overiť adresnosť obmedzení vyplývajúcich z vyhlášky č. 27/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Dolné Pohronie a v prípade potreby zoznam zákazov aktualizovať a rovnako aj aktualizovať hranice CHVÚ a zamerať ich v teréne.

2.3.8. Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

V súčasnosti sa lokalita pre potreby prezentovania kultúrneho dedičstva a náboženských aktivít nevyužíva, predstavujú len potenciálne riziko pri možných budúcich zámeroch. Ak by sa takéto zámery objavili je potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- v prípade verejnosti prístupných akcií je potrebné ich realizáciu vykonať v mimohniezdnom období ak by sa mali realizovať v blízkosti hniezdných stien a zabezpečiť, aby pri ich realizácii nedošlo k poškodeniu hniezdných stien.

3. CIELE STAROSTLIVOSTI A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE

3.1. Stanovenie dlhodobých cieľov starostlivosti

3.1.1. Dlhodobé ciele na dosiahnutie priaznivého stavu:

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberového druhu *Merops apiaster* na stupeň A priaznivého stavu.

Limitujúce a modifikujúce faktory

Vnútorne prírodné faktory

*Vnútorným prírodným faktorom, ktorý negatívne vplyva na populáciu a dlhodobý cieľ č. 1 je predovšetkým **sukcesia**. Po ukončení ťažby dochádza rýchlo k zarastaniu okrajov hniezdných stien a v dôsledku rýchleho rastu vegetácie už po dvoch až troch rokoch od ukončenia ťažby môže byť hniezdna stena prekrytá vysokou vegetáciou brániacou doletu k hniezdnym norám. Na zníženie tohto negatívneho faktoru je potrebné pravidelne odstraňovanie kríkov a vegetácie z okolia hniezdných stien. Rovnako je potrebné pravidelne odstraňovať zosunutý substrát pod stenami. V prípade ak sa nahromadia vysoké úsypové kužele pod stenami, znižuje sa aj celkový rozsah steny, ale aj rýchlejšie vegetácia zakryje celú ostávajúcu hniezdnú stenu. Pre eliminovanie negatívneho pôsobenia sukcesie tak nestačí len pravidelne odstraňovať vegetáciu, ale aj nasypať substrát pod stenou (a*

udržiavať aj okolie hniezdnej steny), aby sa zachovala dostatočne veľká plocha steny prístupnej na hniezdenie. V niektorých častiach CHVÚ Dolné Pohronie sú známe hniezdenia aj v zemných norách mimo kolmých stien. Tieto hniezdenia sú pozorované na miestach ovčieho pasienku, čiže pozitívne vplyva na hniezdenie aj realizácia pasenia na hniezdiskách. Zemné hniezdne nory sú ale pravdepodobne častejšie predované, preto je výhodnejšie pre včeláriky hniezdenie v kolmých vyšších stenách, kam sa niektoré druhy predátorov nedostanú.

Vnútorne človekom podmienené faktory

Splnenie dlhodobého cieľu 1 môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi.

*Na populáciu včelárika zlatého, ktorá je predmetom ochrany v CHVÚ môže limitujúco vplyvať **poľnohospodárstvo**. V tomto ohľade je dôležité predovšetkým **opúšťanie pôdy, rozorávanie TTP a používanie pesticídov**.* Rozorávanie TTP a používanie pesticídov totiž prispieva k zníženiu potravinovej ponuky (hmyzu). V prípade CHVÚ Dolné Pohronie sa však jedná o relatívne malú plochu s potrebnými obmedzeniami v porovnaní s rozľahlou plochou využívanou poľnohospodársky v okolí CHVÚ, preto usmernenia hospodárenia v tomto území sa nemusia dotknúť poľnohospodárov významnejšie a čiastočne sa dajú riešiť dohodou, v prípade väčších zásahov za podmienky náhrady ušlého zisku. Obmedzenie pôsobenia tohto limitujúceho faktoru je tak jednoduchšie v porovnaní s inými faktormi. Problematickým v prípade CHVÚ Dolné Pohronie je aj potenciálne opúšťanie pôdy na menej úrodných častiach CHVÚ (piesčité pôdy). Takéto opustenie hospodárenia môže postupne viesť k sukcesnému zarasteniu lokality vysokým porastom drevín (predovšetkým invázných druhov) a k zániku hniezdiska. Cieľom by preto malo byť zabezpečenia vhodného hospodárenia aj na týchto plochách (napríklad pasienkarstvo, kosenie lúk) a nájdenie vhodných nástrojov na podporu farmárov, aby takéto hospodárenie zabezpečili. V mnohom však sú tieto nástroje limitované nevhodným nastavením poľnohospodárskych dotácií. V strednodobom horizonte preto bude nevyhnutné nastaviť poľnohospodárske dotácie tak, aby hospodárenie ekologicky prijateľnou formou v CHVÚ bolo aj ekonomicky atraktívne pre súkromných vlastníkov pozemkov alebo malých farmárov ochotných na takýchto územiach hospodáriť. Na štátnych pozemkoch by však štát mal zabezpečiť výber takého nájomcu, ktorý by rešpektoval všetky zásady ekologického hospodárenia v CHVÚ Dolné Pohronie.

*Limitujúcim faktorom, ktorý síce nepriamo alebo môže limitovať dosiahnutie dlhodobého cieľu č.1 sú **čierne skládky odpadu umiestňované v území**.* V dôsledku ich vzniku dochádza k vzniku ohnísk šírenia invázných rastlín, ktoré znižujú dostupnú plochu hniezdných stien. V prípade nevhodného umiestnenia skládok odpadu môžu znižovať vhodnú plochu na hniezdenie aj samotné skládky. Na eliminovanie pôsobenia tohto faktoru je nevyhnutné všetky čierne skládky odpadu z územia CHVÚ Dolné Pohronie odstrániť.

*Pre realizáciu ochranárskych opatrení je dôležité zachovanie **podpory verejnosti pre ochranu prírody ako takú**.* Podpora verejnosti môže na Dolnom Pohroní značne variovať v závislosti od celkovej ekonomickej situácie, od spôsobu presadzovaniu opatrení ochrany prírody a od celkového informovania o ochrane prírody a hodnotách územia. V prípade zhoršenia ekonomickej situácie sa na prioritnejšie pozície vnímania dôležitosti ochrany prírody na Dolnom Pohroní dostanú iné sociálno-ekonomické aspekty života spoločnosti. V takejto situácii je ťažšie hľadať podporu verejnosti na presadzovanie efektívnejšej ochrany prírody a minimalizovať tak dopad slabšej podpory verejnosti pre ochranu prírody. Čiastočne sa dá minimalizovať dopad takejto negatívnej situácie tým, že sa dlhodobo poukazuje na význam ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomického, ale celkového prínosu pre kvalitu života a rozvoj obcí (rozvoj agroturistiky, birdwatchingu a pod.). V prípade Dolného Pohronia je potrebné poukazovať na celkovú potrebu zachovať kultúrne a prírodné dedičstvo a včelárika obzvlášť ako najpestrejšie sfarbeného vtáka na Slovensku.

Rovnako ako celková ekonomická situácia (v prípade jej negatívneho vývoja) môže zhoršiť vnímanie verejnosti aj nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre

ochranu prírody. Na minimalizovanie tohto faktora je veľmi dôležité vždy v predstihu pred prijatím opatrení o nich rokovať s dotknutými obcami, vlastníkmi, užívateľmi, prípadne aj občianskymi združeniami a iniciatívami. Takýto inkluzívny prístup v konečnom dôsledku nemusí viesť len k vysvetľovaniu potrieb opatrení prijatých pre ochranu prírody a nájdenia optimálneho spôsobu ich realizácie (teda skĺbenie požiadaviek dotknutých vlastníkov, obcí, iných subjektov a ochrany prírody), ale môže viesť aj k nájdeniu nových osôb ochotných aktívne pomáhať ochrane prírody a tak prispieť pozitívne k naplneniu cieľa 1.

Vonkajšie prírodné faktory

Na dlhodobý cieľ 1 vplýva aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Niektoré z nich nie je možné ovplyvniť na národnej úrovni, resp. vôbec. Preto ich je potrebné vziať v úvahu pri hodnotení populácií aj v samotnom CHVÚ Dolné Pohronie pre prípad, ak tieto faktory majú dopad na populácie včelárika v CHVÚ.

Spomedzi vonkajších prírodných faktorov majú na naše populácie dopad poveternostné podmienky – extrémny počasie na migračných trasách a zimoviskách. V prípade včelárika zlatého nie je pre zachovanie populácií týchto druhov dôležité len udržanie vhodných podmienok na hniezdenie v samotnom CHVÚ. Takmer rovnako dôležitú rolu hrajú aj podmienky na zimoviskách a migračných trasách. V prípade suchých rokov vedúcich k nedostatku potravy na zimoviskách v subsaharskej Afrike tak môže byť mortalita u včelárikov vyššia a môže viesť aj k nižšiemu obsadeniu hniezdnych lokalít po návrate zo zimovísk. Na minimalizovanie tohto vplyvu je možné len udržiavať hniezdne a potravné biotopy uvedených druhov v dobrej kvalite za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti, ktorá bude úplne alebo aspoň čiastočne kompenzovať potenciálne straty na zimoviskách a migračných trasách v dôsledku poveternostných extrémov.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viacere antropické faktory s pôvodom mimo územia CHVÚ Dolné Pohronie môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobých cieľov starostlivosti o CHVÚ Dolné Pohronie.

Stavba nových investičných zámerov za hranicami CHVÚ takisto predstavuje menšie riziko pre dosiahnutie dlhodobého cieľa 1. Takýmto rizikom je napríklad zastavanie poľnohospodárskej pôdy, ktorá slúži ako loviská. Môže tak zastavanie lovísk k zníženiu dostupnosti potravy. Na predchádzanie takýchto rizík je nutné využívať nástroje, ktoré poskytuje EIA a Smernica o biotopoch a Smernica o vtákoch, zámery riadne posúdiť a povoliť ich v prípade, že sa nepreukáže negatívny dopad na predmet ochrany.

V prípade dlhodobého cieľa a faktorov, ktoré môžu limitovať jeho dosiahnutie, hrá významnú rolu aj ochrana biotopov včelárikov na zimoviskách a migračných trasách, ako aj samotných druhov počas migrácie a zimovania. Intenzifikácia poľnohospodárstva na zimoviskách a nelegálny lov počas migrácie pritom predstavujú jedno z hlavných rizík pre sťahovavé druhy a obzvlášť pre včelárika. Nelegálny lov počas migrácie sa týka predovšetkým krajín v Stredomorí, ako je Turecko, Cyprus, Libanon a Egypt. Včelárik je tu ohrozený vzhľadom ku svojmu pestrému sfarbeniu a patrí preto medzi často nelegálne lovené druhy. Vzhľadom ku nestabilnej politickej situácii v týchto krajinách sa nedá očakávať zmena legislatívy na ochranu vtáctva ani pri tlaku verejnosti z Európy. Preto je možné očakávať, že u včelárikov zimujúcich v Afrike sa tento nelegálny lov môže aj významne podpísať na negatívnom trende predmetného druhu v samotnom CHVÚ ak sa intenzita nelegálneho lovu posilní. Na minimalizovanie pôsobenia tohto faktora je tak potrebné zabezpečiť vhodné podmienky na hniezdenie druhov v CHVÚ za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti.

Na naplnenie dlhodobého cieľa negatívne pôsobí aj celková nepriaznivá ekonomická a sociálna situácia v Európe. V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky prioritou môžu byť iné aktivity ako ochrana prírody, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody ako priority

sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. ekosystémové služby, rozvoj agroturistiky, birdwatchingu, vodozádržná schopnosť zachovalých lesov, pričom zachovalé lesy sú dôležité aj pre prežitie predmetov ochrany a pod., potreba zachovania vzácnych druhov ako prírodného a kultúrneho dedičstva, pričom v prípade včelárika ide o atraktívny vtáčí druh na Slovensku).

3.2. Stanovenie operatívnych cieľov

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberového druhu včelárik zlatý (*Merops apiaster*) na stupeň A priaznivého stavu.

- 1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie včelárika zlatého (*Merops apiaster*) na úrovni viac ako 90 hniezdiacich párov.
- 1.2. Zabezpečiť, aby v každej časti CHVÚ Dolné Pohronie (enkláva Virt, Bátorové Kosihy, Jurský Chlm a Pastovce) boli zabezpečené vhodné hniezdné biotopy aspoň v hniezdných stenách v dĺžke 800 metrov a výške minimálne 2 m.

3.3. Rámcové plánovanie a modely hospodárenia pre lesné biotopy

Základné rozhodnutia a ciele hospodárenia sú spracované pre lesné porasty podľa identifikátorov v modeloch hospodárenia. Kompletný výstup platných modelov pre jednotlivé PSL je súčasťou Všeobecnej časti PSL pre jednotlivé Lesné celky (LC).

Hospodárske spôsoby uvedené v modeloch hospodárenia sú maximálne prípustnou formou obnovy lesa a zmena na jemnejšie formy je v právomoci odborného lesného hospodára (OLH). Vzhľadom na drevinovú skladbu porastov je prípustná ich obnova maloplošným holorubom. V prípade JPRL 283a zaradeného medzi ochranné lesy je to maximálne maloplošná podrastová obnova. V nasledujúcej tabuľke sú uvedené modely hospodárenia pre porasty v CHVÚ.

Modelov hospodárenia pre jednotlivé JPRL

Dc	Čp	Ps	Et	Rubná doba	Zmena RD	Obnovná doba	Doba zabezpečenia	Doba návratu	Hospodársky spôsob			Cieľová výstavba		Rubný vek dreviny
									1.	2.	3.	1.	2.	
17		1		40		10	3	3	MH	VH		Jednovrstvová		AG 40
				Cieľové drev. zlož.[%]/Fz: AG 70-100/p, os 0-30/s										
				Obnovné drev. zlož.[%]/Fz: AG 60-100/p, os 0-40/s										
17		2		40		10	3	3	MH	VH		Jednovrstvová		AG 40
				Cieľové drev. zlož.[%]/Fz: AG 70-100/p, os 0-30/s										
				Obnovné drev. zlož.[%]/Fz: AG 60-100/p, os 0-40/s										
283	A			150		99			MP			Výberková		AG 150
				Cieľové drev. zlož.[%]/Fz: TD 30-50/o, db 10-30/h, ol 20-40/s, bo 0-30/h										
				Obnovné drev. zlož.[%]/Fz: TD 30-50/o, db 10-30/h, ol 20-40/s, bo 0-30/h										
370	A			40		20	5	5	MH	VH		Dvojvrstvová	Trojvrstvová	TS 40
				Cieľové drev. zlož.[%]/Fz: DB 30-60/p, JS 20-40/s, TD 0-30/h, ol 10-30/s										
				Obnovné drev. zlož.[%]/Fz: DB 40-60/p, JS 20-40/s, ol 0-30/s										

Legenda			
Hospodársky spôsob:	MH - holorubný maloplošný	Fz - Forma zmiešania drevín:	j - jednotlivo
	VH - holorubný veľkoplošný		h - hlúčkovite
	MP - podrastový maloplošný		š - skupinovite
	VP - podrastový veľkoplošný		o -
	JV - výberkový stromový		ostrovčekovite
	SV - výberkový skupinový		p - plošne
	PH - kombinácia podrastového a holorubného		- - neuvedená
	HP - kombinácia holorubného a podrastového		

3.4. Navrhované opatrenia, stanovenie harmonogramu ich plnenia, určenie subjektu zodpovedného za ich, stanovenie merateľných indikátorov ich plnenia

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie včelárika zlatého (<i>Merops apiaster</i>) na úrovni viac ako 90 hniezdiacich párov.			
1.1.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných párov včelárika zlatého v CHVÚ každoročne	CHVÚ	VP
1.1.2.	Vylúčiť rozorávanie existujúcich TTP alebo ich zmenu na iný druh pozemku	CHVÚ	VP
1.1.3.	Vylúčiť používanie pesticídov na hniezdiskách a v ich okolí	CHVÚ	VP
1.1.4.	Vylúčiť zalesňovanie nezalesnených pozemkov	CHVÚ	VP
1.1.5.	Zabezpečiť zmenu existujúcej ornej pôdy na TTP	CHVÚ a blízke okolie	VP
1.1.6.	Zabezpečiť vhodné hospodárenie na poľnohospodárskej pôde	CHVÚ	VP
1.1.7.	Na pozemkoch vo vlastníctve a správe štátu uprednostňovať pri prenájdoch pôdy poľnohospodárske subjekty alebo organizácie pôsobiace v ochrane prírody ochotné dodržiavať pri hospodárení ekologické nároky včelárikov	CHVÚ	VP
1.1.8.	Zabezpečiť v prípade záujmu zámeny súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ	CHVÚ	SP
1.1.9.	Pravidelnou kontrolou zabezpečiť dodržiavanie podmienok ochrany prírody v blízkosti samotných kolónií včelárikov	CHVÚ	VP
1.1.10.	Posúdiť investičné zámery s možným dopadom na CHVÚ a jeho predmety ochrany	CHVÚ	VP
1.1.11.	Monitorovať vznik čiernych skládok a zabezpečiť ich likvidáciu	CHVÚ	VP
1.1.12.	Vydať vhodné publikácie, inštalovať informačné tabule o význame územia a šíriť aktívne informácie územia na školách a vo verejnosti, usmernenie pohybu verejnosti napríklad rampami	CHVÚ	VP
1.1.13.	Zhodnotiť adresnosť obmedzení a vymedzenia územia vyhlášky č. 27/2008 Z.z. a v prípade potreby ju prehodnotiť	CHVÚ	SP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.1.14.	Hniezdiská včelárikov v každej časti CHVÚ vyhlásiť za chránený areál	CHVÚ	NP
Operatívny cieľ č. 1.2. Zabezpečiť aby v každej časti CHVÚ Dolné Pohronie (enkláva Virt, Bátorové Kosihy, Jurský Chlm a Pastovce) boli zabezpečené vhodné hniezdne biotopy aspoň v hniezdných stenách v dĺžke 800 metrov.			
1.2.1.	Zabezpečiť pravidelnú údržbu všetkých hniezdných stien	CHVÚ	VP
1.2.2.	Rozšíriť minimálne jednu hniezdnú stenu a vytvoriť minimálne jednu novú hniezdnú stenu	CHVÚ	SP
1.2.3.	Obnoviť podmienky na lokalitách s dlhodobo zanedbaným manažmentom, kde hniezdi už minimum populácie alebo hniezdne kolónie zanikli	CHVÚ	VP
1.2.4.	Po ukončení ťažby nezošikmovať ťažobné steny. Na miestach, kde sa práve neťaží je potrebné ponechať kolmé steny	CHVÚ	VP
1.2.5.	Na lokalitách s existujúcou ťažbou je vhodné na haldách nepoužiteľnej zeminy z ťažby alebo z revitalizácie hniezdných stien vytvoriť kolmé steny pre hniezdenie včelárikov	CHVÚ	SP
1.2.6.	Usmerniť vhodne prebiehajúcu ťažbu na lokalitách s hniezdnym výskytom včelárikov	CHVÚ	VP

Realizačné projekty navrhovaných opatrení

Praktická starostlivosť

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-01 Udržanie podmienok pre hniezdenie včelárika zlatého v existujúcich hniezdných kolóniách v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2.
3. Opatrenia	1.2.1.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne a (alebo) dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál potrebný pre manažment hniezdných stien (krovinorez, píly, iné náradie) a mechanizácia dodávateľa na zemné práce (buldozér, bager a pod.). Materiál potrebný po celé obdobie realizácie PS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z realizácie manažmentu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-02 Zlepšenie podmienok pre hniezdenie včelárika zlatého v zaniknutých hniezdných kolóniách v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2.
3. Opatrenia	1.2.2., 1.2.3.
4. Priorita	Stredná až vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál potrebný pre manažment hniezdných stien (krovinorez, píly, iné náradie) a mechanizácia dodávateľa na zemné práce (buldozér, bager a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z realizácie projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-03 Zlikvidovanie čiernych skládok v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.11.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, neskôr priebežne ak sa nájdu nové

7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a užívatelia pozemkov, samosprávy.
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Terénne mechanizmy (bagre, buldozéry, nakladače a nákladné vozidlá).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu, následne priebežne podľa potreby
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z realizácie projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-04 Optimalizácia využívania poľnohospodárskej pôdy v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.5. a 1.1.6.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020 zlepšenie stavu, neskôr udržanie stavu
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne a dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	286000 € 36000 € náklady na zamestnancov a expertov na prípravu zmeny ornej pôdy na TTP 250000 € výkupy pozemkov
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov pre rozhodnutia úradov, prípadné podklady a poplatky na kúpu pozemkov (v prípade ak to bude vhodnejšia forma ako nájom a bude preferovaná vlastníckmi), vybavenie na realizáciu pastvy, kosenia lúk (zabezpečí dodávateľ).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roka.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z realizácie projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

Monitoring bioty územia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-05 Zabezpečiť každoročný monitoring včelárika zlatého v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.1.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne počas hniezdenia v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 176000 € 20000 € za dva roky telemetrie a 5200 € každý rok na

	pravidelný monitoring lokality v priemernom intervale 1 krát týždenne (s častejšou kontrolou v hniezdnom období – podľa potreby návšteva aj každý deň počas hniezdenia, menej častou v mimo hniezdnom období), 10000 € za jednorazový monitoring potravnjej ponuky
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárny ďalekohľad, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, potreby na sčítanie vtákov v kolóniach včelárikov, materiál na telemetrické sledovanie včelárikov. Okrem prostriedkov na telemetrické sledovanie potrebné vybavenie počas celého obdobia realizácie programu starostlivosti. Zariadenia a materiál na monitoring potravnjej ponuky včelárika.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

Regulovanie návštevnosti územia a zvyšovanie povedomia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-06 Zvýšiť všeobecnú akceptáciu ochrany prírody v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2.
3. Opatrenia	1.1.2., 1.1.3., 1.1.9., 1.2.4., 1.2.5., 1.2.6.
4. Priorita	Vysoká až stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne počas hniezdenia v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 141000 € Ca 4700 €/ rok 4160 €/ rok na 1/5 úväzok nového zamestnanca ŠOP SR zodpovedného za stráženie lokality priemerne 1x týždenne (v hniezdnom období intervaly kontrol hustejšie, podľa potreby aj každý deň), 1000 € oblečenie a obuv pre strážcu a 500 €/ rok pohonné hmoty dobrovoľná stráž
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Ďalekohľad, zápisník, terénna obuv a oblečenie, pohonné hmoty, dataprojektor, prenájom miestnosti v priebehu realizácie PS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení kalendárneho roku
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-07 Zvýšenie povedomia o CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.12.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ a okolité obce
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne, priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody alebo organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne, dodávateľsky

9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 16500 € Vydanie publikácií (propagačných, ale aj príprava článkov do regionálnych a iných médií), letákov za 10 ročné obdobie spolu za asi 5000 €. Plus jednorazovo 1000 € na informačné tabule a 500 € na rampy
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dataprojektor a technika na tlač propagačných a vzdelávacích materiálov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

Usmernenie hospodárenia v území a zosúldanie protichodných záujmov

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-08 Zámenny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.8.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody a príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	27000 € Náklady na zamestnancov, externistov pripravujúcich zámenné zmluvy, na zameranie pozemkov a administratívne poplatky.
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, dokumentácie k zámenným zmluvám a pozemkom a zariadenia pre geometrické vymeranie zamieňaných pozemkov a vypracovanie potrebnej dokumentácie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-09 Prehodnotenie adresnosti obmedzení a vymedzenia hraníc v rámci vyhlášky CHVÚ Dolné Pohronie č. 27/2008 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky v prípade potreby
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.13.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie projektu ochrany, dataprojektor pre prerokovanie návrhu s dotknutými (v prípade potreby) a GIS vrstvy potrebné pre daný projekt ochrany a ďalšie materiály a údaje potrebné

	pre vypracovanie podkladov pre projekt ochrany. R. 2021
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Nariadenie vlády.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-10 Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Dolné Pohronie
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2.
3. Opatrenia	1.1.4., 1.1.5., 1.1.7., 1.1.10., 1.2.4., 1.2.5., 1.2.6.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR, MP RV SR (zabezpečiť opatrenie 1.1.7. v rámci svojich možností)
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	36000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov pre rozhodnutia úradov, terénna obuv, oblečenie, pokutové bločky, zápisníky, fotoaparát, ďalekohľady.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU004-11 Zaradenie hniezdísk včelárika v CHVÚ Dolné Pohronie do národnej siete chránených území ako CHA
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.14.
4. Priorita	Nízka
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2018-2022
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov pre prípravu projektu ochrany.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R 2023.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Nariadenie vlády.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2008 Z.z.

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2016 – 2031)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SKCHVU004-01	Udržanie podmienok pre hniezdenie včelárika zlatého v existujúcich hniezdných kolóniách v CHVÚ Dolné Pohronie	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU004-02	Zlepšenie podmienok pre hniezdenie včelárika zlatého v zaniknutých hniezdných kolóniách v CHVÚ Dolné Pohronie	0	7500	7500	7500	7500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU004-03	Zlikvidovanie čiernych skládok v CHVÚ Dolné Pohronie	0	7500	7500	7500	7500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU004-04	Optimalizácia využívania poľnohospodárskej pôdy v CHVÚ Dolné Pohronie	9533	9533	9534	9533	9533	9534	9533	9533	9534	9533	9533	9534	9533	9533	9534	9533
SKCHVU004-05	Zabezpečiť každoročný monitoring včelárika zlatého v CHVÚ Dolné Pohronie	5866	5867	15867	5866	5867	5867	5866	5867	5867	5866	5867	5867	5866	5867	5867	5866
SKCHVU004-06	Zvýšiť všeobecnú akceptáciu ochrany prírody v CHVÚ Dolné Pohronie	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700
SKCHVU004-07	Zvýšenie povedomia o CHVÚ Dolné Pohronie	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
SKCHVU004-08	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Dolné Pohronie	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900
SKCHVU004-09	Prehodnotenie adresnosti obmedzení a vymedzenia hraníc v rámci vyhlášky CHVÚ Dolné Pohronie č. 27/2008 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky v prípade potreby	0	3750	3750	3750	3750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU004-10	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Dolné Pohronie	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200
SKCHVU004-11	Zaradenie hniezdísk včelárika v CHVÚ Dolné Pohronie do národnej siete chránených území ako CHA	0	0	3000	3000	3000	3000	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu €		25699	44450	57451	47449	47450	28701	28699	25700	25701	25699	25700	25701	25699	25700	25701	25699

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2032 – 2045)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU004-01	Udržanie podmienok pre hniezdenie včelárika zlatého v existujúcich hniezdných kolóniách v CHVÚ Dolné Pohronie	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	90000
SKCHVU004-02	Zlepšenie podmienok pre hniezdenie včelárika zlatého v zaniknutých hniezdných kolóniách v CHVÚ Dolné Pohronie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30000
SKCHVU004-03	Zlikvidovanie čiernych skládok v CHVÚ Dolné Pohronie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10000
SKCHVU004-04	Optimalizácia využívania poľnohospodárskej pôdy v CHVÚ Dolné Pohronie	9533	9534	9533	9533	9534	9533	9533	9534	9533	9533	9534	9533	9533	9534	286000
SKCHVU004-05	Zabezpečiť každoročný monitoring včelárika zlatého v CHVÚ Dolné Pohronie	5867	5867	5866	5867	5867	5866	5867	5867	5866	5867	5867	5866	5867	5867	176000
SKCHVU004-06	Zvýšiť všeobecnú akceptáciu ochrany prírody v CHVÚ Dolné Pohronie	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	4700	141000
SKCHVU004-07	Zvýšenie povedomia o CHVÚ Dolné Pohronie	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	15000
SKCHVU004-08	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Dolné Pohronie	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	900	27000
SKCHVU004-09	Prehodnotenie adresnosti obmedzení a vymedzenia hraníc v rámci vyhlášky CHVÚ Dolné Pohronie č. 27/2008 Z.z. a prijatie úprav vyhlášky v prípade potreby	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15000
SKCHVU004-10	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Dolné Pohronie	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	36000
SKCHVU004-11	Zaradenie hniezdísk včelárika v CHVÚ Dolné Pohronie do národnej siete chránených území ako CHA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15000
Spolu €		25700	25701	25699	25700	25701	25699	25700	25701	25699	25700	25701	25699	25700	25701	871000

4. Spôsob vyhodnocovania plnenia programu starostlivosti

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
Dlhodobé ciele			
1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberového druhu včelárik zlatý (<i>Merops apiaster</i>) na stupeň A priaznivého stavu.	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
Operatívne ciele			
1.1. Zvýšiť a udržať úroveň populácie včelárika zlatého (<i>Merops apiaster</i>) na úrovni viac ako 90 hniezdiacich párov.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.2. Zabezpečiť aby v každej časti CHVÚ Dolné Pohronie (enkláva Virt, Bátorové Kosihy, Jurský Chlm a Pastovce) boli zabezpečené vhodné hniezdne biotopy aspoň v hniezdných stenách v dĺžke 800 metrov.	Dĺžka vhodných hniezdných stien	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
Opatrenia			
1.1.1. Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných párov včelárika zlatého v CHVÚ každoročne.	Počet párov a hniezd	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.2. Vylúčiť rozorávanie existujúcich TTP alebo ich zmenu na iný druh pozemku	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.3. Vylúčiť používanie pesticídov na hniezdiskách a v ich okolí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.4. Vylúčiť zalesňovanie nezalesnených pozemkov	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.5. Zabezpečiť zmenu existujúcej ornej pôdy na TTP	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.6. Zabezpečiť vhodné hospodárenie na poľnohospodárskej pôde	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.7. Na pozemkoch vo vlastníctve a správe štátu uprednostňovať pri prenájmoch pôdy poľnohospodárske subjekty alebo organizácie pôsobiace v ochrane prírody dodržiavajúce ekologické nároky včelárikov	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.8. Zabezpečiť v prípade záujmu zámenny súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ	Počet zámenných zmluv	Platné zámenné zmluvy	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.9. Pravidelnou kontrolou zabezpečiť dodržiavanie podmienok ochrany prírody v blízkosti samotných kolónií včelárikov	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.10. Posúdiť investičné zámery z možným dopadom na CHVÚ a jeho predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.11. Monitorovať vznik čiernych skládok a zabezpečiť ich likvidáciu	Počet zlikvidovaných čiernych skládok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.12. Vydáť vhodné publikácie, inštalovať informačné tabule o význame územia a šíriť aktívne informácie územia na školách a vo verejnosti, usmernenie pohybu verejnosti napríklad rampami	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
1.1.13. Zhodnotiť adrešnosť obmedzení a vymedzenia územia vyhlášky č. 27/2008	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
Z.z. a v prípade potreby ju prehodnotiť			
1.1.14. Hniezdiská včelárikov v každej časti CHVÚ vyhlásiť za chránený areál	Nariadenie vlády	Schválené nariadenie vlády	Plní sa / neplní sa
1.2.1. Zabezpečiť pravidelnú údržbu všetkých hniezdných stien	Dĺžka vhodných hniezdných stien	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.2.2. Rozšíriť minimálne jednu hniezdnú stenu a vytvoriť minimálne jednu novú hniezdnú stenu	Dĺžka vhodných hniezdných stien	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.2.3. Obnoviť podmienky na lokalitách s dlhodobou zanedbaným manažmentom kde hniezdi už minimum populácie alebo hniezdne kolónie zanikli	Dĺžka vhodných hniezdných stien	Správy z realizácie projektov	Plní sa / neplní sa
1.2.4. Po ukončení ťažby nezošikmovať ťažobné steny. Na miestach, kde sa práve neťaží je potrebné ponechať kolmé steny.	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.2.5. Na lokalitách s existujúcou ťažbou je vhodné na haldách nepoužiteľnej zeminy z ťažby alebo z revitalizácie hniezdných stien vytvoriť kolmé steny pre hniezdenie včelárikov	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.2.6. Usmerniť vhodne prebiehajúcu ťažbu na lokalitách s hniezdnym výskytom včelárikov	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

5. Použité podklady a zdroje informácií

Použité zdroje:

- Miklós, L., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. I. vyd., Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia
- Vass, D., 1988. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava: Geologický ústav Dionýza Štúra
- Darolová, A. a Slobodník, V. (2002). Včelárik zlatý (*Merops apiaster*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Fry, H. & Boesman, P. (2014). European Bee-eater (*Merops apiaster*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55850> on 14 September 2015).
- Hraško, J., Linkeš, V., Šály, R., Šurina, B., 1993. Pôdna mapa Slovenska, Bratislava: Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy
- Hrdina, V., 2012. Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja, Bratislava: Aurex s.r.o.
- Register evidencie navrhovaných, určených, blokováných a zrušených prieskumných území, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/pu/>
- Prehľad výhradných ložísk a ložísk nevyhradených nerastov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/loziska/>
- Register zdokumentovaných svahových deformácií na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/zosuvy/>
- Register zaevidovaných skládok odpadov na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/skladky/>
- Databáza hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/hgvrtvy/>
- Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území

- európskeho významu
- Vyhláška MŽP SR č. 27/2008 Z. z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Dolné Pohronie
- Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny dostupný na <http://uzemia.enviroportal.sk/>
- Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 2009-2013 dostupné na <http://www.beiss.sk/>
- Mapový portál Štátnej ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 2014 dostupné na <http://maps.sopsr.sk/mapy/map.html>

6. Prílohy

6.1. Mapa predmetu ochrany

6.2. Mapa vlastnícko – užívateľských vzťahov

6.3. Mapa využitia územia

6.4. Porastová mapa

6.4. Mapa vlastníctva štátu C kn v CHVÚ a okolí.